СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 159. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 11 липня 1932. VOL. XL. No. 159. Jersey City, N. J., Monday, July 11, 1932. THREE CENTS.

ҐАРНЕР ДОМАГАЄТЬСЯ СЛІДСТВА НАД ФІНАНСОВОЮ ГОСПОДАРКОЮ УРЯДУ

ВАШИНҐТОН. — Президент палати послів Ґарнер не хоче уступити президентови Гуверови в справі змін у допомоговім проєкті ліквідації безробіття, хоч на це налягають деякі демократичні сенатори. Зате є він за те, щоби провірити точно цілу фінансову господарку уряду.

ХВАЛЯТЬ ЛЬОЗАНСЬКИЙ ДОГОВІР.

ВАШИНҐТОН. — Вістка про те, що в Льозанні держави погодилися в справі німецьких репарацій, знайшла в столиці прихильний відгомін. Та всі найбільше застановляються над тим, що буде далі. Бо положення тепер таке, що европейські держави, погодившися щодо репарацій, можуть віднестися до Злучених Держав в справі занулювання чи зменшення воєнних довгів. На разі нема щодо того ніякого зголошення і мабуть не буде так довго, поки не перейдуть президіяльні вибори.

В КОНҐРЕСІ НЕ ДУМАЮТЬ ЗНИЖАТИ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН. — Посли в конґресі були задоволені з нового французько-німецького порозуміння, але заявляли, що европейські держави таки мусять далі сплачувати воєнні довги Америці. Посол Рейні з Ілиноїс бу іншого переконання. Він заявив, що судьба воєнних довгів була вже вирішена тому рік, коли президент Гувер удилив довжникам мораторії, не питаючися навіть нікого о раду. Я тоді вже говорив, казав Рейні, і говорю нині, що мораторія занулювала всі европейські довги. І чи Америка згодиться на це по добрій волі, чи ні, довгів тих Европа сплачувати не буде.

ЗНАЙШЛИ ПРОПАВШИЙ НА МОРІ ЯХТ.

НЮ ЙОРК. — З Меріона", судна прибережної сторожі, який кружляє біля Нентукет, доносять, що яхт „Корлю", за яким шукали по океані через пять днів, допливає до Ню Йорку. „Корлю" брав участь у морських перегонах з Монток Пойнт до Бермуди. А що не доплив до цілі, думали, що десь загинув підчас бурі разом з 6 членами мужви. За пропавшими шукало коло 100 ріжних суден, а також шукав і дирижабл „Акрон". Не знайшовши їх, думали, що яхт затонув у морі.

БОРА ПРОТИ ПИВА, А ЗА ІНФЛЯЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Бинґгем вніс проєкт поправи прогибіційного закона, намагаючись тим чином добитися скорше до доброго пива в Америці. Проєкт мав одначе формально на увазі тільки допомогу державній скарбниці, бо узглядняв новий податок від пива.

Сенатор Бора, завзятий сухий, хоче перехитрити Бинґгема й заявився за проєкт Ґлеса, який є за улекшення удїлювання позичок, а разом з тим за збільшення грошевої циркуляції й надання права державним бондам заступати місце банкнотів.

Сенатора Бору підпирають многі демократи, які не хочуть, щоби вже тепер вирішувати справу прогибіції. Вони є тої думки, що це є добрий адут для виборчої агітації й тому прогибіцію треба зносити чи її справляти доперва по виборах.

БІДА З ДОВГИМИ ПРОМОВАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Джозеф Робинсон, демократичний провідник у сенаті, каже, що нераз не стає йому уже терпцю слухати довгих промов сенаторів. Коли сенатор зачне говорити, казав Робинсон, то тільки сам Господь може йому перервати бесіду, але як видно, Господь не дуже цікавиться промовами сенаторів.

МЕДВІДЬ ЗАБИВ СТОРОЖА В КЛІТЦІ.

КЛІВЛЕНД. — Томес Ірл, літ 56, сторож у місцевім зоольоґічнім городі, звільнений зі служби, пішов ще погодувати великого медведя, званого „Соншайн". Коли він ввійшов до клітки з мясом, хлібом і морквою, медвідь вдарив його одною лапою, а другою зачав дусити. А що фіртка до клітки була замкнена, ніхто не міг прийти Ірлови з помочю. Почали стріляти до медведя і його вбили, але разом з тим стріли влучили і Ірла. Та він мабуть згинув уже перед постріленням, удушений медведем.

СУХІ ОБІЦЯЮТЬ ПОПЕРТИ ГУВЕРА.

РАЧЕСТЕР. — Сухі нюйорського стейту рішили не ставити осібного кандидата на президента, ні не думають закладати третю партію, а голосуватимуть при виборах на Гувера.

РАДИТЬ НЕ НАДІЯТИСЯ ВЕЛИКИХ КОРИСТЕЙ З ПИВА.

КЕЙП МЕЙ (Ню Джерзи). — Томес Карвер, префор Гарвадського університету, каже, що мокрі прибільшують економічні користи, які мав би край з модифікації акту Волстеда. Він твердить, що щоби мати річно з пива $1,000,000,000 податку, треба, щоби населення Америки споживало 14 разів більше пива ніж до війни.

СОВІТСЬКІ ФАБРИКИ ПРОВАЛЮЮТЬСЯ.

Раптово ніхто не научиться ніякого нового фаху. На все треба досвіду, котрий збирається довгими роками. Американські, англійські, австрійські, німецькі й інші чужинецькі інжініри побудували в Росії величезні фабрики. Але совітський провід злий і фабрики не дають того, чого від них сподівалися.

Автомобілева фабрика Форда в Новгороді велася дуже невдачно й провалилася. Факти, які описує змериканська преса страшні. Управа зовсім зла.

В Константинівці пущено 1930 р. в рух напів збудовану фабрику цинку. З цього мала фабрика величезні страти.

В Луганську збудували самі совітські інжініри автомобілеву фабрику. Сміялися з неї вже люди. Тепер назначили для її закінчення 1. жовтня ц. р. як „абсолютну границю".

ПОШИРЕННЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ АКЦІЇ НА БАЛКАНІ.

„Ґазет де Льозан" подає, що большевицька преса вважає теперішній час дуже відповідним для того, щоб поширити большевицьку акцію в центральній Европі та на Балкані. З Букарешту повідомляють, що там викрили поважну большевицьку змову започатковану та проваджену з Берліна. Процес центрального комітету комуністичної партії в Софії свідчить недвозначно про зміцнення комуністичного руху в Болгарії.

Комуністичний процес в Юґославії показує, що комуністична пропаґанда дісталася й до війська відомого своїм патріотичним духом та карністю. Большевицька преса вказує на великі завдання, які стоять перед комуністами в Юґославії. Дуже поживлено большевицьку пропаґанду також і в Чехословаччині, пропаґанда комуністичної молоді в армії так зросла, що уряд мусів розвязати централю чеського Комсомолу.

Видно, кінчить часопис большевики вважають допущення їх на конференцію розброєння заохоченням до більшої активности. — (Укр. Бюро в Жен.).

РЕВІЗІЯ.

Дня 9 травня ц. р. постерунок поліції з Новосілки перевів основну ревізію в громадян Вівся: Івана Гнатини, Андрія Рубашевського, Юсина Филиповича і Ілька Сачка. Шукаючи за летючками ОУН. — Ревізія без висліду.

ПОЛІЦІЯ РОЗКРИВАЄ БУТЛЕҐЕРСЬКУ ШАЙКУ.

Вінніпеґська поліція впала на сліди великої бутлеґерської шайки, яка оперує в Західній Канаді і в Стейтах, зараз через манітобську границю. На слід тої шайки впала вінніпеґська поліція після того, як Іван Фесик, властник пулруму в Вінніпеґу, застрілив на Елмвуді Герберта Мандерса, а відтак сам себе. Оба мали бути провідниками тої організації.

НІЧОГО СОБІ ВАРТІВНИК!

Степан Мельник з села Друхови, пов. Костопіль, вартуючи в ночі село, так „міцненько" заснув, що хтось злодій стягнув з нього чоботи. Коли прокинувся, то був босий.

З УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ В БЕРЛІНІ.

В пятницю, 10. м. м. відбувся в Укр. Науковім Інституті в Берліні виклад у німецькій мові. Проф. д-р Лоський викладав на тему: „Фрідріх фон Боденштедт і Україна".

ГОЛОДНІ БУНТИ НА УКРАЇНІ.

„Вечер" (Прага) з 14 червня ц. р. подає відомости про голод на Україні, голодові заворушення в Білій Церкві, де запалено і розграбовано військовий склад їжі, та в Тирасполі, де розграбовано фабрику консервів. Через голод їдять собак, котів, а хліб в висівок є рідкістю. Селяни кидають села й тікають до міст. Херсонщина стратила половину сільського населення. Скарги місцевих комісарів і відділів ҐПУ, що вони їх подали Совнаркомам, лишають ся без відповіди.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ШПІОНАЖА У ФРАНЦІЇ.

Швайцарська преса повідомляє з Парижу, що там заряджено заарештувати в шпіонській справі девять осіб, з яких сім вже заарештовано. Між ними є Поляк Ісай Вір, особа, що називає себе Ліоже, співробітники л'Юманіте, Меллер, з походження Румун, та польський студент Альтер Зерібельштром. Інших шукають.

Ці шпіони утворили групу, яка мала на меті збирати відомости про дотично ріжних ґатунків зброї та передавати їх, як припускають, до радянщини, Німеччини та Італії. — (Укр. Бюро в Жен.).

НЕДОСІВ НА УКРАЇНІ

„Ческе Слово" (Прага) з 11 червня ц. р. містить коротку замітку під заголовком: „В урожайній Україні 400,000 гектарів не засіяно". Москва, 10. червня. Україна колишня житниця цілого світа стала землею голодуючих селян, що масами пересуваються по всій країні, шукаючи заробітку та хліба. В багатьох місцях зїджено зерно призначене на засів і 400,000 гектарів лишається не засіяними напередрік пляну більшого засіву.

ШКІЛЬНІ ІНСПЕКТОРИ НЕХТУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ПІДРУЧНИКИ.

Повітові шкільні інспекторати розіслали недавно управам шкіл спис книжок, дозволених до вжитку у вселюдних школах. Спис, виготовлений міністерством віроісповідань і освіти, подає підручники до науки релігії римо-католицької, евангелицько-авґсбурської, евангелицько - реформованої, жидівської, але підручників до навчання греко - католицької релігії не подає. Чому? Чи може релігія греко-католицького обряду менше вартна ніж інші та що катехит може обходитися без підручників? А правдиво підручники є. Хто тут завинив? Що на це наші єпископські ординаріяти? Не вказано в цьому списі також підручників до навчання української мови. Вписані та міцручники до науки мови польської, німецької, французької, а навіть англійської, але про науку української, значить, другої краєвої мови ані чичирк! Немовби українська мова не було предметом науки в Польщі...

СТРАХ ПЕРЕД УКРАЇНСТВОМ.

„Вечер" (Прага) з 13 червня ц. р. реферує статтю в урядових „Харківських Вістях" під заголовком „Гидра підводить голову". В тій статті большевики гостро нападають на українських націоналістів, що їх звуть „петлюрівцями" зрадниками. Дух нової ґенерації документує критичний стан в якому находяться робітники й інтелеґенція. Большевики називають це „плевелом ненависти". Автор статті „Гидра підводить голову" закликає до створення сильної центральної влади, що берегла революцію перед небезпекою національної ненависти Українців до Москалів.

УКРАЇНСЬКА МОВА НА ЗАКАРПАТТЮ.

„Право Лїду" (Прага з 23 червня ц. р.) спиняється на питанню української та московської мови на Підкарпаттю. Вважає, що українська мова має всі права на Підкарпаттю й жаліє, що партійні політикани Москалі викидають голосні гасла про автономію Підкарпаття й готуються до тої автономії, а українська частина населення до того ставиться не уважно.

Закінчено замітку словами „Розумне карпаторуське учительство має два завдання: озватись і освідомляти".

ЗАГАДОЧНА СМЕРТЬ ДВОХ ЧЕКІСТІВ.

У Москві вбито серед загадочних обставин двох видних чекістів. Убиті, Поляк Тіяковський й Евген Ісаков, належали до інтимних співробітників покійного Дзержинського.

САРАНЧА ПРИПИНИЛА ПОЇЗД.

Міліярди пільних коників обсіло залізничий шлях в Манітобі, на захід від Делорейн, і змусило особовий поїзд звільнити їзду. Поїзд мусів їхати поволіше й осторожно, бо на шляху була верства коників на кілька цалів груба. Під колесами згинули їх міліони. Шкоди на полях в тих сторонах великі.

АВСТРАЛІЙСЬКА ПШЕНИЦЯ ДЛЯ СОВІТІВ.

З Мелбурна (Австралія) повідомляють дня 9. м. м., що пароплав Делкейрн, навантажений австралійською пшеницею виплив з порту Джилонг (Держава Вікторія) з призначенням для совітів. Це перший пароплав з пшеницею, яку недавно совіти замовили в Австралії. Другі пароплави вантажать. (Укр. Бюро Лондон).

ПЛЯМИСТИЙ ТИФ У ВИЖНИЧЧИНІ.

У Іспасі захоріло 15 осіб на плямистий тиф. Вижницький міський лікар виїхав до Іспасу, щоби разом з місцевою лікаркою поробити санітарні заходи в цілп поборювання епідемії.

ДОВКОЛА ВБИВСТВА КОМ. ЧЕХОВСЬКОГО.

Слідство в справі вбивства ком. Чеховського, як повідомляють польські жерела, є на укінченню і на днях слідчий суддя Скужинський передасть акти прокуратурі.

Вчора, 10 червня, переведели на місці вбивства другу льокальну ревізію.

КІНЕЦЬ НІМЕЦЬКИМ РЕПАРАЦІЯМ

МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ И ФРАНЦІЄЮ ОСЯГНУТЕ ПОВНЕ ПОРОЗУМІННЯ.

ЛЬОЗАННА (Швайцарія). — В той час, коли здавалося, що льозанська конференція по репараціям та міжнародним боргам остаточно розібється без ніяких наслідків, несподівано осягнуто повне порозуміння між Францією та Німеччиною. Німецькі репарації, що по пляну Йонга виносили 34 міліярдів золотих німецьких марок, які Німеччина малаб сплачувати до 1988 року, тепер зменшені до трох міліярдів золотих марок, які будуть сплачені спеціяльними бондами німецької держави.

Треба вважати, що ніяка сторона не здобула переваги над другою. На великі уступки пішли однаково, як Німеччина так і Франція. Франція зменшила репарації на 31 міліярд золотих марок, а Німеччина згодилася, щоб в новому льозанському договорі питання вини Німеччини за війну, що зазначено в Вероальському мировому договорі, було обминуте мовчанкою. Отже Німеччина погодилася на те, що в цьому договорі Версальського миру зовсім не згадано.

У ФРАНЦІЇ ЗАДОВОЛЕННЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Французька преса й публична опінія задоволені тим, що нарешті осягнуте в Льозанні таке порозуміння з Німеччиною, яке дає можливість дальшому розвиткови добросусідських взаємин між ними. Політики вказують, що цим договором з Німеччиною Еріо вратував свій уряд від повалення, хоч тепер і доведеться Франції значно збільшити свої податки на населення, щоб покрити дефіцит в буджеті, який ще більше зростає від неплачення Німеччиною рапарацій.

Преса зазначає, що тепер Европа чекає рішучого слова від Америки в справі міжнародніх воєнних боргів. Президент Гувер говорив не раз, що вперед хай Европа впорядкує справу репарацій, а потім можна буде говорити про борги Европи Америці.

НІМЕЧЧИНА ТАКОЖ ЗАДОВОЛЕНА.

БЕРЛІН (Німеччина). — Канцлер фон Папен через радіо проголосив про досягнення порозуміння з Францією в Льозані та про знесення репараційних сплат. Вся Німеччина стріла це повідомлення з великим задоволенням, бо з населення впав тагар, який давив все життя Німеччини. Сподіваються, що тепер піде скорим темпом відбудова економічно-фінансового життя в Німеччині, а за нею й в цілій Европі.

Дальший крок в міжнародній політиці Німеччини буде боротьба за повну політичну рівноправність, а впершу чергу за знесення того пакту Версальського миру, який вину за вибух Світової Війни перекладає на Німеччину.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛЕТУНИ ЗНАЙШЛИСЯ.

МОСКВА (СССР). — З міста Борисів, яке положене в Білорусчині, прийшли відомости що там знаходяться американські летуни Матерн і Ґрифіт. Вони іззa великої бурі й дощу змушені були осісти на землю підчас свого перелету з Берлина до Москви. При осіданню літак ушкоджено так, що він уже не може далі летіти.

Обидва летуни легко поранені й тепер ладнають свій літак до відправки в Америку, залізницею та пароплавом. Самі вони поїдуть в Москву, а звідти до Америки. Кажуть, що спробують знову летіти навколо світу. Вони задоволені тим, що вже тепер побили багато рекордів.

УХВАЛИЛИ МИТО ДЛЯ ІРЛЯНДІЇ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Закон про заведення мита на довіз з Ірляндії до Анґлії ухвалено в парляменті майже одноголосно. За кілька днів закон цей можна буде впроваджувати в життя. Він дає право урядови накладати на імпорт з Ірляндії таке мито, яке покрилоб ту суму, що Ірляндія малаб платити щорічно Анґлії за землі конфісковані в Анґлійців.

Ця сума виносить 1,500,000 фунтів стерлінґів річно. Таке мито може остаточно знищити ірляндський експорт до Анґлії, що дуже тяжко відібється на економічному життю молодої держави.

ВСЯ ЗАЛОГА СУБМАРИНИ ЗАГИНУЛА.

ШЕРБУҐ (Франція). — Знайшли місце, де затопилася французька субмарина „Прометей". На тому місци була величезна пляма олію, а посеред неї плавав телефон з субмарини, який автоматично звільняється при катастрофі. Підводний човен „Прометей" лежить на глибині 240 стіп, а тому, нурці не могли його досягнути в звичайних гумових нурецьких одягах. Тепер очікують на присилку спеціяльного нурецького одягу.

З огляду на те, що на телефонічний запит ніхто не відповідає, а також, що мікрофон, спущений до субмарини з поверхні моря, ніякого руху на субмарині не виявив, уважають що всі 62 моряків згинули. Експерти кажуть, що „Прометей" загинув іззa помилки одного з членів залоги, який ще не знав добре, як маніпулювати машинами.

"SVOBODA" • (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БЕЗРОБІТТЯ І ДЕМОКРАТІЯ.

Приглядаючися з боку обидвом недавно відбутим конвенціям, републиканській і демократичній, приходиться ствердити, що ні одна ні друга не були відбитком того, чим живе населення краю, про що воно думає і чим журиться. Бо цікавить сьогодні широкі маси народа, не так це хто з обидвох кандидатів на президента засяде в Білім Домі на дальші чотири роки, як що буде з роботами. І не осінніми виборами клопочеться загал, а найближчою зимою і холодом, як додатком до тої крайної нужди, яка тепер товаришить міліонам безробітних серед літа.

А якжеж виглядає тепер ота акція допомоги безробітним? Можна сказати, що знаємо хіба те, що всі дотеперішні засоби допомоги вже на цілковитім вичерпанню, та що навіть не знати, скільки властиво є безробітних в Америці, та що ми дійшли до таких міліонів, що один міліон більше чи менше не входить в рахубу.

Не можна сказати, щоби люди в тім великім нещастю одні другим не помагали. І добродійні товариства виявили теж велику активність. І міста, як от Ню Йорк, повели допомогову акцію безробітним на великі розміри. І стейти, як от нюйорський, призначили десятки міліонів на допомогу безробітним. Значить сягнено по всі можливі засоби допомоги, оперті на приватній, міській чи стейтовій ініціятиві. Та вичерпавши ті засоби стоїмо перед питанням, що буде далі.

Оте питання стояло перед нами і передше. Вже й давніше підносилися голоси, що ми переживаємо таку небувалу крізу, що тут замало приватної ініціятиви і приватної жертвенности, а треба федеральної допомоги. Та проти цього була теперішня адміністрація, яка ставилася до цього ворожо тому, що така акція готова потягнути за собою введення в Америці безробітної пайки.

Та тепер опинився край у такім положенню, що безробіттям ледви чи не найбільше обтяжена та середна кляса, яка буває завжди найбільшою опорою того державного ладу, який істнує в державі. Вона є і найбільшою опорою американської демократії. І от тому при виборах представників тої демократії на президента повинно бути вже раз інакше поставлене питання допомоги безробітним ніж воно було трактоване досі. І мусить, коли відносини не поправляться, прийти федеральна допомога, коли має вдержатися віра в розум і справедливість демократії.

І. Сулима.

ГОЛОД НА СОВІТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Від Карпат і до Кавказу над Чорним морем лежить земля українського народу. З давних часів ця земля відома, як країна хліборобська. Грецький історик Геродот, який був на Україні за пять віків перед Христовим народженням, бачив на Україні народ Скитіворачів. Вже в той далекий час Греки купували на Україні пшеницю й вивозили її через море в свої міста. І в пізніших століттях Україна була відома в широкому світі, як земля, що тече „молоком і медом". Але багацтва української землі не завжди могла використувати українська людність. На цій пребагатій землі українські мешканці мусять голодувати. Не через лінощі й не через неврожаї, а через політичні обставини.

Так, за війни з Польщею під прозодом Богдана Хмельницького, Україна терпіла великий голод 1651 та 1653 року. Причиною цього голоду було те, що українські хлібороби-селяни перекували „рала на мечі", стали козаками й не мали часу орати та сіяти.

Бували голодні роки на Україні також в пізніших століттях. Такий голод в Західній Україні 1847 року описує в своїх творах Іван Франко. Протягом 19 й з початком 20 століття в цілім світі хліборобство пішло далеко наперед. Наука аґрономії робить хліборобство менше залежним від клімату, а штучні погної дають тепер значно більші врожаї, як це було в минулому. Тепер навіть ті країни, що раніше привозили багато хліборобських продуктів для прохарчування своєї людности, розвивають у себе рільництво й все менше стають залежні від аґрарних країн.

І в цей час, коли в цілім світі сільські господарі не знають, що робити з запасами пшениці, жита, кави, цукру — в тій країні, що була колись хлібною коморою для західної Европи — на Україні — панує справжній голод. Почався голод з Західньої України — з нашого Закарпаття, що належить до Чехословаччини. Далі голод охопив Гуцульщину. Причини цього голоду відомі: гірські околиці не могли й раніше прожити своїм хлібом, а за теперішнього безробіття українське Закарпаття й Підкарпаття опинилися зовсім у скрутному, траґічному стані.

На Наддніпрянській Україні голодні роки почалися з часу большевицької російської окупації. Російський відроджений імперіялізм зустрів найбільший спротив собі на Україні. Коли упав український противбольшевицький фронт, то українська людність не припинила оружної боротьби проти московських зайд. В кінці 1920 р. на Великій Україні самі большевики нарахували армію українських повстанців до 40,000. В кінці 1921 року повстанців на Україні було до 30,000.

Року 1921 на Наддніпрянщині була велика посуха. Але цей неврожай не перешкодив російським комуністам вивезти з України все, що мало українське селянство для свого прожитку. Вже в жовтні 1921 року почався на Україні страшний голод. В квітні 1922 року голод охопив був більше, як 10 міліонів української людности.

Передомною лежить найстрашніша книга, яку я тільки бачив у свому житті. Це книга, видана російською мовою в Харкові 1922 р. під назвою „О голоде". Склали її професори Георгієвський, Коган і Палладін. На сторінці 62 цієї книги читаємо ось що:

„Селяни відповідають, що як не прийде допомога, то **вони будуть їсти своїх дітей.** Так само спокійно, як звірят, вони розрізали дітей і готували з одної частини убитих дітей холодець, з другої печеню... й їли без усякого жалю, як первістні дикуни"...

Голод на Великій Україні стався 1921/22 не тільки через посуху. Головна причина голоду лежала в **політиці** російської окупаційної влади. Навіть чужі люди, що були в той час на Україні, пишуть про **специяльну, особливу політику** московської влади супроти голодної української людности. Американський професор Фишер у своїй книзі „Ди фемин ін Совет Рошіа", що вийшла 1927 р. в Ню Йорку, описує те, як московські комуністи старалися **не допустити** американської допомогової орґанізації (А. Р. А.) на Україну в р.р. 1921 і 1922. Комуніст Ейдук переконував тоді Гуверових співробітників, щоб вони „не розкидали своїх сил і зосередили допомогу виключно в области над Волгою" (в Росії).

Колиж нарешті американські делеґати Гатчинсон і Ґольдер добилися до Харкова, то їх комісари „самостійної радянської України" зустріли дуже вороже. Скрипник заявив, що не може допустити діяльности американської допомогової орґанізації на Україні, бо, бачите, Україна — суверенна держава! Фишер називає ці викрути московських сатрапів на Україні **комедією** і зазначає, що ця комедія була для голодної української людности **траґедією.** Фишер у своїй книжці пише, навіть з голодних областей України московські большевики вивозили року 1921/22 збіжжя в Росію. Очевидно, московські окупанти не хотіли, щоб освічені чужинці бачили, що вони виробляли над нещасною українською людністю й тому ховалися за „суверенність України". Але не сховалися. Американці та Европейці, що були на Совітській Україні, таки довідались про причину голоду на Україні й написали в книжках, **що за голод на Україні і за людоїдство відповідальність падає тільки на московських большевиків.**

Минуло десять років після голоду 1922 р.

І знов страшні вісти йдуть з України. Не було тепер неврожаю на Україні під большевиками. Як стверджують самі комуністи, **року 1931 був дуже добрий урожай. І при урожаї — голод! Міліони українських робітників і селян кинулись в розтіч з рідної землі. Одні** знайшли собі смерть у каламутній Дністровій воді, інші мандрують на Схід і на Північ, на Московщину.

Є старе українське прислівя: „Неврожай від Бога, а голод — від людей". **Людоненависна влада московських окупантів свідомо нищить Україну голодом. Це не випадково. Тут є своя, пекельно розрахована система.** В 1921/22 році з допомогою голоду задавлено на Україні повстанський рух. В 1932 році, коли в світі багато пишуть і говорять про справедливість українських змагань до самостійности, **Червона Москва хоче зробити з України пустелю.** Бо Україна без людей не Україна. З незаселеної території можна зробити, що хочеш. Росію, Польщу, Румунію, Китай, Японію.

Так уже було раз в історії України, в добу Руїни, в 17 столітті. Москва, Польща й Туреччина договорами 1681 і 1686 років постановили були, що вся Правобережна Україна від Київа аж до Чорного моря має лежати пусткою. **Московські большевики йдуть далі: вони руйнують нашу землю від Збруча аж до Кавказу...**

І коли міліони голодних женуться за крихтою хліба на Україні, „революційна" влада в Москві не дозволяє посилати пакунків з салом, мукою і т. п. зза кордону без мита. Навіть на голоді хотять заробити!

О. С.

ЩО ДАВ НАМ ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ?

Щойно зроблено офіційні підсумки перепису людности в Річи Посполитій Польській, який відбувся в минулому році. Ці підсумки — є новий доказ живучости т. зв. „меншостей" і заникаючої сили експанзії „більшости".

Передусім треба відразу зазначити, що перепис той відбувався... от так менше більше, як останні вибори, коли у виборчих урнах коїлися правдиві чуда. Але перейдім до офіційних цифр. З них виходить, що є в Річи Посполитій тільки — 69% Поляків, решта — „меншости". Колиж взяти під увагу оті „чуда", то напевно відсоток „меншостей" піднесеться до **повної третини.**

В **Познанщині і Поморю** Німців замісць 500,000 стало тепер 300,000. Але це вони завдячують тому, що по мірі виеміґрувало їх до Німеччини майже чверть міліона. На **Горішнім Шлеску** — після перепису — здобули Поляки перемогу, бо (в порівнанню з 1921 р.) відсоток Поляків збільшився з 70 на 93%. Але ці цифри не дають правдивого поняття про силу польської експанзії, бо Німці — це меншости, які трималися сильною підпорою держави (німецької), отже з упадком зглядно з цофненням тої держави мусіла і та меншість скорчитися. Інакше представляються „меншости" не напливові, а автохтонні — українська й білоруська. А навіть кількість Німців-автохтонів (коли їх можна так назвати) — в бувшій **Конґресівці і в Галичині** — не понизилася, відсоток лишився той самий що й перед десятьма літами. В **Галичині** і на **Білій Руси** поступи Поляків такі незначні (від 1 до 2%), що їх цілком сміло можна віднести на річ переписних „чуд". На **Волині** число **неполяків** (Українців) **збільшилося о цілих 500,000.** На **Полісю** — висліди для „більшости" польської катастрофальні; бо число Поляків з 214,000 (в 1921 р.) — **впало** на 194,000, мимо того, що сам натуральний приріст людности повинен би був дати **плюс 40,000.**

Як паде атракційна сила польського елементу, показує м. і. факт, що число Поляків-православних в північно-східних воєвідствах замісць 128,000 (в 1921) виносить тепер ледви 80,000. Ще цікавіше, що чим раз менше стає „жидополяків" (Поляки мойсеєвої віри). На приклад у Варшаві в 1921 р. було Жидів-Поляків 19% всіх варшавських Жидів; тепер — творять вони тільки 3% всіх варшавських Жидів. В Кракові число Жидів-Поляків впало з 40,000 до 5,000. На загальне число Жидів в Польщі — 2,850,000 — в 1921 р. було 25% жидо-поляків, в 1931 — було таких вже лише 5 до 10%.

Нова Польща — ендецька чи санаційна — виступила з широким пляном асиміляції „меншостей", шляхом шкільництва, церкви, осадництва, державної акції і т. п. Деякі відважники твердили, що за 10—20 літ „етноґрафічна маса", українсько-білоруська обернеться в Поляків, що говорять на своїм діялекті, засимільованою культурно-політично, щоб незабаром засимілюватися й язиково... Висліди переписи розбивають ці надії. Відпорна сила всіх „меншостей" (хіба крім німецької) зістала незахитаною. Очевидно — попсувся асиміляційний апарат і — величезно зросла свідомість національна отої „етноґрафічної" маси.

Можемо сміло дивитися в майбутнє.

ЧОРТ І ДИТИНА

(Казка).

Колись, в кождім нашім селі була коршма, отже й Калакунів мав свою коршму. Перед тою коршмою лежить великий камінь. Той камінь такий великий, як хлопська хата з кухнею і з одною світлицею. Камінь дуже старий, бо чорний і вже цілий оброслий мохом. Кождий сторонський дивиться на нього і здивований питає:

— Звідки той камінь, ще й такий великий тут взявся, коли в цілім Калакуневі, ні в околици нема одного камінчика, лиш чорна земля і чорна земля?

— Чорт приніс і кинув! — відповідають йому. — Чорт кинув, щоби розторощити коршму. Він був скажено лютий, бо в тій коршмі з його кіґтів вимудрувалися три людські душі.

Коли який сторонський вчув таке, то його кортіло знати, й решту. Його кортіло знати, як то чорт добирався до тих душ, за які гріхи він їх вхопив у свої кіґті, і як вони вимудрувалися. Калакуняни користали з тої цікавости. Ніхто в селі не відповідав на питання цікавих. Лише буркнув щось, щоби цікавого ще більше зацікавити. А все закидав оком на коршму. Підходив до неї і так поволи й сторонського тягнув до коршми. Стоячи вже під дверми коршми казав:

— На сухо годі розказувати!

Тоді сторонський доміркувувався, що треба почастувати бодай кватиркою меду. Просив до коршми, приказав дати мід, і аж тоді вчув, як воно було. А було воно так:

Дуже давно, ще тоді, коли того чортівського каменя перед коршмою не було, в коршмі за столом сиділи три парубки. То були сини трох найбільших богачів у селі. Звичайно буває так, що чим хто більший богач, тим більше ледащо його первородний. Що так буває, виновниками звичайно є мами. Мамуня трясеться над первородним. Вона все в страху, щоби синок не перепрацювався, щоби від натуги не відбив собі печінок. Не гонить його до роботи. А що без роботи скучно жити, вона дає йому гроші, щоби мав чим розігнати нудьгу.

Саме такі три мамині сини сиділи в коршмі при столі. Коло кождого з них стояла велика шклянка меду, в руках кождий мав карти. Попивали мід, грали в карти і страшно кляли. Як один закляв так страшно, що аж лячно було слухати, то другий припечатав найсильніше. Дуже крепкі були їх слова.

Коршма в Калакуневі тим ріжнилася від інших, що коли майже у всіх коршмах коршмарями були жиди, то в Калакуневі коршмарем був свій. У коршмарів була мала дитина, ще в колисці. Щоби щадити, пістунка дитини була одночасно такою, що сидить в шинку тоді, коли шинкар має яку роботу поза шинком. Пістунка сиділа з колискою в шинку. На лавці коло неї був дзвінок. Як гість зажадав щось таке, чого вона йому не могла дати, бо коло неї не було, то вона дзвонила приходив господар. Також дзвонила, як який гість збирався відходити.

Тепер стара пістунка, сидячи на лавці коло печи, заколисувала дитину. Її сердили проклони при столі грачів.

— Не кричіть так і не кленіть, бо дитина не годна вснути! — пістунка просила.

Парубки не зважали на те. Неначе на злість старій бабі вони стали ще голосніше кричати, кляли ще страшніше.

— Чи ви не знаєте, що то гріх? — промовила до них баба. — Кождий такий проклін обтяжає душу одним тяжким гріхом. Колись під тим тягаром власних гріхів зломишся, Гриню!

— Проклін, то проклятий гріх! — крикнув Гринь. — Та ще тяжчим гріхом як проклін, є фальшива гра. Кажу, що фальшива гра ще тяжчий гріх, як проклони, хоч би тільки грав за горіхи!

Гринь сказав так, бо підозрівав Проця, що він фальшиво грає. Кажучи се подивився скоса на підозреного.

— Хто фальшиво грає?! — крикнув Проць і свої карти кинув на стіл.

— Я не казав на тебе, — відповів Гринь. — Колиж ножиці озвуться, як вдарити в стіл, то скажу тобі, що твій кривий позір іде поза карти сусіда і ти знаєш, що є в його руках. Я міг би ще дещо сказати про твою гру, та волю мовчати, бо хочу жити в згоді з тобою і з іншими фальшивими грачами.

Кождий картяр повинен вміти добре пити і добре клясти, тож Проць вхопив шклянку, випив до дна і закляв.

— Щоби мене зараз, таки з отсего місця взяв проклятий чорт і затягнув до пекла, як то правда, що я фальшиво граю!

Оба товариші будь то би увірили, бо й вони фальшиво грали.

— Не взивайте чорта, бо готов прийти! — перестеріґала баба підпечею.

Саме в тій хвили до коршемного заїзду віхав на чорнім кони, якийсь знатний вояк. Виглядав як який ротмістр або полковник німецьких затяжців райтарів. Треба знати, що се було ще за часів старої Польщі. Одітий був у червоний кабат і червоні штани. Кромі того накинену мав червону манту без рукавів. Манта сягала аж до землі, так що й стіп не було видко. На лици був шрам від ворожої шаблі.

Вояк скочив з коня і завів його до стайні. Насипав до жолоба вівса і побренькуючи шаблею, пішов до шинку. Увійшовши, лицар поклонився і сів під стіною при столі грачів, кажучи:

— Ви, панове, грайте далі, як грали, і мною не журіться. Я лиш напюся меду, відпічну і поїду далі.

Грачі ані глянули в його бік. Він попивав мід, який пістунка принесла йому. а парубки грали далі і далі кляли так страшно, що бабі аж волосся підносилося, в коршмі аж шиби бреніли. Червоний лицар слухав і любувався, роскошувався тими проклонами. Прислухуючися, він в душі говорив до себе:

— Такого ніжного і любого співу, я ще в моїм життю не чув!

Лицареви дуже мило сиділося в коршмі. Разила його тільки та дитина в колисці. Мала дитина надоїсть кождому, хоч би й чортови.

Один грач, роздаючи карти, хотів підміняти їх. Робив се так незручно, що карта вихопилася йому з рук і впала. Зігнувся під стіл, та карти не міг доглянути, бо під столом і під лавкою було темно. Грачі гукнули на стару пістунку, щоби прийшла зі своїм каганцем. Баба прийшла, зігнлася і стала світити попід стіл, попід лавку. Роззираючися так за картою, вона присунула каганець до ніг лицаря, бо гадала, що карта може впала за його ноги, або й що він карту придоптав. Тоді вона побачила, що зпід червоної, до самої землі сягаючої манти визирає, не людська стопа, а кінське копито. Інша вмліла би з жаху, або наробила крику. Стара була розважна баба. Взяла каганець в ліву руку, правою тричі перехрестилася. Лицар зараз доміркувався, що баба пізнала його і тричі перехрестилася, бо його тричі кольнуло крізь ціле тіло.

Тепер чорт знав, що йому вже нічого таїтися, бо баба доміркувалася, хто він. Звернувся до Проця і спитав:

— Чи то не ти візвав чорта, щоби затягнув тебе до пекла, як ти фальшиво граєш?

— Я сказав так! — І того, що сказав, не відкликую. Навпаки, ще раз повторю: як я фальшиво грав, то нехай чорт мене, таки зараз з отсього місця, возьме до пекла!

— Ти граєш фальшиво! — сказав лицар. — Я сам наочне бачив... Не скажу, щоби фальшива гра була нечесним ділом. В пекольних заповідях фальшива гра записана між першими чеснотами, якими душа купує собі вступ до пекла. Звичайно пекло терпеливо жде на смерть фальшивого грача. Колиж ти зажадав, щоби тебе чорт взяв зараз, вже з тої коршми, то пекло не відволікало, не воловодило, а зараз вислало по твою душу. Ходи зі мною, бо то мене вислали, щоби тебе взяти до пекла. Ходіть всі три, бо ви всі фальшиво грали.

Всі три були дужі хлопи. Найдужчий був Проць. Він мав таку силу, що міх пшениці, цілий сотнар, брав одною рукою і кидав на віз. Він гадав спасти себе і своїх товаришів, скрутивши чортови вязи. Чорт сидів саме коло нього. Проць витягнув до нього руку, щоби вхопити за шию. В тій хвили чорт гуркнув і з нього вийшов такий сморід, що всі три хлопці стали давитися. Проць безсильний сів на лавці. Чорт підвівся до вікна і відчинив його. Сморід вийшов і парубки стали знов дихати повними грудьми. Всі стали чорта просити і благати, щоби сим разом простив їм. Запевняли, що більше фальшиво грати не будуть.

Чорт зареготав так, що аж коршма затряслася. Він сказав:

— Які ви дурні! Яж не буду робити на шкоду пекла. Як би ви покаялися і більше не грішили, то пекло втратило би вас. Я є на те, щоби людей підмовляти до гріха, не на те, щоби відстрашувати їх від гріха і від пекла.

Чуючи таке, Проць взявся на іншу хитрість. Він сказав:

— Поправу ми обіцювали тільки з цікавости, чи чорта можна здурити. Бачу, що можна. Ти справді гадаєш, що котрий з нас годен поправи-

УКРАЇНСЬКІ РЕЕМІҐРАНТИ

(Допис з Краю).

Богато українських переселенців з Канади й з Америки вертає до Рідного Краю. Одні виїжджають, щоби відвідати рідню, інші їдуть на постійне, приневолені до цього безробіттям.

Як колись, коли ті переселенці залишали Рідний Край, потребували вони інформації та поради, так і тепер ті інформації та поради їм потрібні при повороті.

Читаємо так часто в староквраєвих часописах про часті випадки обману рееміґрантів. Жертвою обману падуть рееміґранти на вулицях міст перед будинками й в коридорах консулятів, перед ріжними урядовими установами, куди вони приходять, щоби полагодити формальности звязані з приїздом.

Економічна кріза в краю причинилася до цілої фаланґи дурисвітів-мантіїв, котрі живуть з легковірности неосвідомлених. Колиж шукали вони наживи між еміґрантами, удаючи їх приятелів і помічників при виїзді за границю. Тепер, коли еміґрація на чужину припинена, звернули вони увагу на рееміґрантів, сподіваючись, що кождий рееміґрант вертає з грішми, та що кождий з них слабо орієнтується в краєвих справах, та що легко їх використати.

Жертвою обманців падуть тоді цілі сотки рееміґрантів, що по приїзді до Рідного Краю потратили гроші, потратили документи та й ті річи які зі собою везли.

Тому подаємо деякі осторогі, на які звертаємо увагу тих, що їдуть до Рідного Краю.

По приїзді до краю рееміґрант повинен:

1) Бути обережним в потягу. Нікому не треба говорити, що він вертає з чужини. Нікому не показувати документів. Не давати себе втягнути до гри в карти.

2) Таксамо бути обережним по приїзді до міста. Не треба починати розмов на вулиці. Коли рееміґрант не знає як йому знайти якийсь уряд чи чужоземний консулят, повинен питати на вулиці поліціянта. Колиж дістанеться перед бажаний уряд чи консулят, повинен рееміґрант бути обережним перед вештаючимися там людьми. Неодин з них може виявляти готовість помочи рееміґрантови, може представитися як урядник консуляту чи іншої установи. Не забувайте, що урядники не полагоджують справ в сінях, або в приватних помешканнях, лише в бюрах, на яких є відповідні написи. Не давайте їм до рук своїх документів чи грошей.

3) Коли рееміґрант мусить переночувати, то нехай не шукає принагідного нічлігу на вулиці, лише нехай іде просто до готелю. Краще більше заплатити за готель, чим за дешевий гріш дістатитсь до якої нори, де його обкрадуть а потім шукай вітру в полі.

4) На вулицях міст, рееміґранти не повинні купувати ніяких річей від пригідних купців (золоті перстені, годинники, ланцушки і т. п.), бо це або фалшиві вироби, або крадені.

5) Українські рееміґранти повнниі знати, що в краю іст-нує Товариство Опіки над Українськими Еміґрантами, яке опікується також рееміґрантами. **Централя Товариства міститься у Львові, при вулиці Вишневецьких ч. 4. (Дім Еміґраційний).** Є це недалеко головного залізничого двірця і легко туди можна дістатись. Це Товариство має бюро в **Тернополі при вул. Міцкевича ч. 3 і в Станиславові при вул. Роґуського ч. 20.** Ті отже бюра заопікуються кожним рееміґрантом, дадуть йому всі поради й вказівки, полагодять потрібні формальности, вкажуть де можна заночувати і т. д.

6) Коли рееміґрант бажає точніше пізнати діяльність свого Товариства й дістати потрібні інформації, повинен виписати собі часопис, що називається „Український Еміґрант", адреса видавництва: Львів, вул. Вишневецьких ч. 4. Цілорічна передплата часопису, котрий виходить два рази в місяць, виносить лише одного доляра. Кошт не великий, а користи дуже великі.

Є це найважніші вказівки, які подаємо до відома наших рееміґрантів. Хто хоче без пригод до рідної хати й без пригод назад вернути, повинен тих вказівок придержуватися. Інакше неодин може впасти жертвою обману й втратити те що довгими місяцями придбав.

Осторожність важна річ і на це звертаємо увагу українських переселенців.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Укр. Клюб Поступовий, від. 70, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться у вівторок, 12 липня, в годині 7.30 ввечір, в гали під ч. 72 Моріс ул. Проситься всіх членів прийти на цей мітінґ, бо буде справа злуки відділів і справа У. Н. Дому в Джерзи Ситі. — Мик. Лшінянський, предс.; Ст. Гладкий, фін. секр.

Справедливе питання.

Батько оповідає синкови з великою гордістю ті чуда хоробрости, які він доказував на фронті підчас світової війни. Коли скінчив, синок питається.

— Тату, то навіщож урядови треба було всіх інших вояків?

тися? Ми, первородні сини богатих мамів? Ми, тими мамами виховані в неробстві? Як ти чорт, то ти повинен мати розум. Як ти маєш розум, то й повинен знати, що такі як ми, не годні поправитися. Наші душі тобі не пропадуть. Дай нам відволоку і з нею нагоду ще більшим тягарем гріхів обтяжити нашу совість.

Чорт погадав троха і каже:

— Щоби ви знали, що я не такий чорний, як мене малюють, дам вам змогу викрутитися. Дам вам загадку. Як вгадаєте, то пущу вас.

— Чи кождий з нас має відгадати одну загадку? — спитав Гринь.

— Ні! Дам лиш одну загадку. Хто з вас відгадає її, той відгадає за всіх трох. Будете вільні всі три.

— То кажи! — крикнув Проць. — Чейже три голови до купи відгадають одну дідчу загадку.

— Отже слухайте! — сказав чорт. — Що то є: Має три коліна, хоч не має, ні одної ноги?

— Три коліна... без одної одніської ноги! Що се може бути? — думали всі три парубки.

В селі Проць був славний з того, що скоро відгадував кожду загадку. Більшу часть відгадував ні хвилю не надумуючися. Тепер думав і думав, та не годен був угадати. Всі три пішли в кут і стали пошепки радитися. Довго ті перешепти тревали. Чортови вже терпцю не ставало.

— Радьте скорше! — чорт промовив до них голосом збитого горшка, — бо мій час дорогий. Нині я ще шість душ мушу затягнути до пекла. Не хочу через вас спізнитися.

— Ми зараз будемо готові, пане чорт. Ще лиш хвилиночку заждіть, просив Гринь.

— Ще дам вам чверть години часу, ані секундочки більше! — чорт відповів, стукнувши копитом.

Мінута йшла за мінутою. Парубки не годні були вгадати, як може бути коліно без ноги.

— Коби то тільки одно коліно... А то аж три!

На їх тіла виступив зимний піт, бо їх час догоряв, вони ще не мали розвязки. Вже й перестали думати про загадку і зачали хреститися, бо знали, що вже приходить послідна їх хвилина. Що котрий перехрестився, то чортяка скривився і дригнув, бо його кольнуло.

Стара пістунка схопилася і вибігла, щоби принести свяченої води. Надіялася, що як покропить парубків, то чорт їх не возьме. Надіялася, що як покропить самого чорта, то він втече, полишивши в коршмі свої жертви. Коли баба надбігла з фляшкою, чорт зараз вгадав, що вона несе і які її наміри. Від нього знов пішов такий смрід, що баба троха не вдушилася. Фляшка вилетіла їй з рук і покотилася під лавку. Чорт звернувся до парубків і каже:

— Паничі, прошу зі мною!

Саме, коли се сказав, дитина в колисці чогось то зарипіла. Всі, що були в шинку: баба, чорт і три парубки глянули на колиску. В колисці на соломі лежала дитина і ревучи фицькала ніжками, тріпала рученятами. В одній руці держала стебло соломи і вимахувала.

— Вже маю! — крикнув Проць. — Має три коліна, хоч не має ні одної ноги. То стебло соломи, хоч не має ніг, має коліна. То стебло зі своїми колінами!

В тій хвили в шинку гукнуло, неначе би з гармати стрілив. Від диму і смороду, якими вся хата раптом заповнилася, аж свічка на столі згасла і каганець коло колиски згас. Червоний лицар щез, хоч ніхто не видів, щоби виходив. На дворі щось страшно зашуміло і гукнуло. Коршма затряслася так, що у вікнах всі шиби потріскали, обсипалась вся виправа стін і завалився комин. Коли люди вийшли на двір, побачили перед коршмою камінь такий великий, як хлопська хата. То чорт кинув його, гадаючи, що поцілить у коршму. До такої скаженини довело його те, що мала дитина вихопила з його кігтів три жирні душі.

Борис Пильняк.

КОРІННЯ ЯПОНСЬКОГО СОНЦЯ

Японія вбога земля, земля неплодного каміння, шатер замісць хат, бобових паляничок замісць хліба, лахміття замісць одежі та деревляних ходаків замісць обуви.

Розглядаюся вправо та вліво. І бачу найдивніші речі, яких досі не знав. Бачу, що японський нарід вирвався із залежности від ріжних річей — освободився від них. Як відрікся благословенних богацтв і вигод. Створив свою архітектуру, приноровлену до залежности від невистиглої ще землі, — бо японський домик ставлять два дні, а нема в ньому ніодної зайвої річи. Нарід тут обнизив свій життевий рівень до того степення, в якім Европейці вмирають. Люди жиють тут навіть не стільки рижом, скільки бобовими паляницями, а їдять їх стільки, що чоловік із Заходу задер би ноги. Хоч як розвинена в Японця національна свідомість, його ніщо не вяже з даною пядею землі — Японець до двох днів збереться, щоби вишукати собі нову пядь землі; „хібаті", японське вогнище, знайде собі всюди, а всі домашні причандали носить зі собою на плечах. „Хібаті" вдержалося тисячі літ; також „обі", яким підперізуються жінки, що заду звисає наче пестрий мотиль. „Ойран" то були переносні ліжка, які жінки носили на плечах ще в 70-тих роках минулого століття. Матері носять дітей на плечах ще й нині тай так працюють у полі. Одинокою фільософічною заповідю Японців є прожити життя, не споганити імени предків і бути їх достойними наслідниками. Японський нарід до своєї релігії ввів правило: все та при всіх обставинах, колиб увесь нарід мав жити й без рижу мусить знайти відповідну дорогу, хайби і криву, одначе все таку, щоби довела до визначеної мети. Японці ще 70 літ тому в розпучливій ненависти до надвлади Европейців вдавали привітливих і так перехитрили білих. Японський нарід визволився від жаху перед індивідуальною смертю, завів відвагу для гаракірі. В місцях, навіщених землетрусом, Японці вмирали зорґанізовано: я бачив людей з вогневої сторожі, які лізли на горіючу стіну, щоби її звалити — було зовсім ясно, що згинуть у горіючому румовищі, яке хочуть спільно завалити. Одначе вони спокійно докінчували свою працю та згинули — падаючи разом зі стіною. Юрба, що гляділа на це, приняла їх смерть як щось, що повинно було статися. Японський нарід створив мову, яка не знає придатків, створив спосіб говорення, який зобовязує до чемности. Японська моральність не позволяє жінкам кричати при породі й вони не кричать. Із лиця Японця нічого не впізнаєте — вираз його лиця не повстав сам зі себе — він сформований. Японець виробив собі вираз лиця зовсім так, як позбувся страху індивідуальної смерти. Кожен раз, як я розмовляв із Японцями, ба і з моїми приятелями, японськими професорами та письменниками, навіть у годинах відпочинку та прогульок усе мене розболіла голова: як усі предмети довкола лейденської фляшки просякнуті електрикою, так і мною все заволоділо нервове, а для мене незрозуміле напруження моїх співрозмовців. Був це дивний біль голови, начеб я програв десять шахових партій одну за одною.

Японці є низького росту, темної краски лиця, волосся чорне — психічний устрій Японців незвичайно мучить Европейців. Японці не радо слухають, коли чужинець говорить їх мовою, а чужинці, які нерідко цілими роками жиють у Японії, не навчаться розріжняти індивідуальні риси лиця Японця — всі лиця подобають на одно й тесаме лице, особовість зникає; вона зникає теж завдяки японському звичаеви, який велить Японцеви, щоб ніщо не відзеркалювалося в його лиці. Японці мають спеціяльний рід чемности: сичать при розмові — а кланяючися при їжі, сичать також, втягаючи у себе воздух, як це робить чужинець, кали нпр. попечеться. І глянь, містерови Англійцеви, який сидить при обіді або бесідує з Японцями, починає здаватися, що затерли свою індивідуальність і сичать, наче подразнене муравлище, ті малі люди скондензованої волі й незрозумілої мови — тому чужинцеви здається, що перед собою не має людей, лише муравлів, — хоч похожих на людей.

За останніх 40 літ японський нарід зріс на два пальці. Осягнув це своєю волею. Японці мають поняття, яке тяжко перекласти на іншу мову: „сібуй". Так то витворена псіхе Японців нітрохи не похожа на европейську.

А ще про „викінченість" японського народу. Треба бути дуже добрим лікарем, щоби могти сказати, котрий з антропольоґічних типів — Японці чи Европейці — є досконаліший. Одначе і без лікарського знання можна твердити, що японський тип більше „викінчений". В Анґлії, Франції, Німеччині та Росії є люди здорові, біловолосі, чорні й сиволосі — всіх барв. У Японії є лише чорноволосі (людей іншої краски волосся там нема). Ця прикмета, як згідно твердять лікарі, торкається й усіх інших антропольоґічних прикмет.

Пересічний тип Японця випрацьований, відлитий.

ЛИСТ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

ЧОМУ ЛЮДНІСТЬ СОВІТСЬКОЇ УКРАЇНИ ВМИРАЄ З ГОЛОДУ.

Страшні відомости приходять з України. Країна, що має понад вісім сот тисяч квадратових кільометрів та понад 30 міліонів людности переживає новий голод. Робітник-Українець з области донських козаків, що лежить на схід від України пише:

I.

„Тепер особливо на Україні мруть люде від голоду, тай ще як мруть: дуже побагато. Нам пишуть звідти, що люде поїли не тільки скот і свині, а навіть їли дохлі коні, поки були. На Україні — чистота — зачипитись ні-защо, тай люду вже мало, він увесь порозїздився по других країнах, діставати собі засоби для життя. Та життя ніде нема. А з північного Кавказу (до якого належить і Донська область — прим. Ред.) скоро Україні всю кукурудзяну муку повивозять. Як би Ви бачили, що тут тільки робиться: кождий день по залізницях ідуть ешелони людей туди й назад з клунками борошна. Люде продають із себе останню одежину й купують борошно.

Багато людей гине в дорозі від знесилення. Якби полічив по дорогах людей, то невбрав би в міліони. Кукурудзяна мука здорожала до 50 карб. за пуд, а була 8 карб., пшеничної муки мало видно, тай та по 100 карб. пуд (пуд — 16.38 кг.). Робітники не дістають нічого по твердій ціні, окрім хліба. Хліб дають поганий, чорний тай того мало. Всі люде тільки й говорять про хліб. На Україні нічого не роблять лише їздять по хліб, де надіються його дістати. Ярого дуже мало засіяно. Землі запразували.

На підприємствах помітно велику втечу робітників, особливо з копалень. Правительство ніяких заходів не вживає проти голоду. Правда, видали приказ, що кождий робітник і селянин у колективним господарстві та одноосібник має право держати корову й свиню, та тепер трудно їх заводити. Не знаємо, що буде далі, й якими жертвами кінчиться цей голод..." Цей лист датований 3-го червня 1932 р. Другий лист з України, писаний на місяць раніше, подає такі факти:

II.

„У нас тепер страшна голодівка: за один пуд муки платять 100 карб. і то не захопиш, а урожай 1931 р. був у нас добрий. З N. N. (село на Херсонщині) мусіли селяне віддати державі більше, як 40 тисяч пудів пшениці (40 вагонів). Хто заробив за літо більше, як 12 пудів, теж віддав державі. Картоплю також віддали, так що й на насіння не зосталося. Коні в Колективі здихають з голоду, бо годують самою житньою соломою. В час посіву коні пристають. У мене ще зосталося харчів на оден місяць, а тоді не знаю, що буде. Корову віддав у державу на заріз, немаю ні свині, ні корови. Нащевне прийшов кінець нашого життя. Сала нема, молока нема й не буде. Коров сього року майже не лишилося, всі кінчені. Всім біда. Добро від нас утікло, осталося тільки лихо..."

ПОДЯКА.

Анна Башта жена помершого б. п. Олекси Башти члена Тов. Запорожської Січи, від. 367, У. Н. Союза у Рочестер, Н. Й., складає дуже сердечну подяку Головному Урядови У. Н. Союза за так скоре виплачення мені посмертної запомоги по моїм мужу. Дальше дякую також Урадови Тов. Запорожської Січи повищого відділу і членам, що занялися похороном мого мужа й тимсамим звеличали похорон. Тепер звертаюсь до Вас, українські жени, котрі не маєте вписаних своїх мужів в Укр. Нар. Союзі, щоби Ви змусили своїх мужів, щоби кождий як один списався до Українського Народного Союза, бо я висше згадана змусила свого мужа вписатися до Українського Н. Союза й я на тім не завелася, бо по смерти мого мужа, Батько Союз прийшов мені зараз з помочею і обтер мені сльози і моїм дітям. За то желаю Українському Народному Союзови, щоби стократно зріс в членах і в маєтку.

Дмитро Сподарик,
секретар відділу.

Ощадність.

— Пане редакторе, я написав був у фейлетоні, що я застрілив крокодиля 16 метрів довгого, а в газеті видрукувано, що крокодиль був довгий 6 метрів.

— Я дуже вас перепрошую, та бачите, мусимо щадити з місцем у часописі.

В суді.

— А як вас обвинувачений вдарив у лице, то що потім сталося?

— Вдарив мене третій раз.

— Ви хотіли певно сказати: „другий раз".

— Ні, пане судді. Як він мене вдарив другий раз, то я йому віддав.

ТУРЕЦЬКА ГОСТИННІСТЬ.

Турки дуже гостинний нарід. Це їм уже вроджене. Один німецький подорожник описує свої пригоди з мандрівки по Туреччині.

Вперше відвідав він у селі Муталіп біля Ескішегір турецького селянина, власника 25-гектарового господарства. Як прийшов у село, стрінув „кавалькаду" турецьких селян, що на ослах верталися з поля. В руках держали довгі тики; ними підганяли ослів (так що шпигали типу загостреним кінцем) або чистили плуги й інші рільничі причандали (на кінці тички є плоскате залізо — щось як у наших галицьких селян істик до чищення плуга). Зараз зібрався гурток селян і хлопців, а жінки по старому турецькому звичаю заслонювали хустками лице по очі та ховалися за мурами господарства.

Одяг турецьких селян барвистий, ходаки або черевики, грубі вовняні білі панчохи, що сагають по коліна, штани, гранатової або чорної краски, впущені у панчохи, червоний вовняний пояс, сорочка в червоно-чорні пружки, на голові кашкет (по турецьки: „шапка"), дашком звичайно на бік або взад; рідше носять турбани.

Цікаве є турецьке село. Кожна хата з городцем, окружена високим муром із непаленої цегли, сірої краски. Вікна хати виходять на замкнене подвіря. На сільських невеличких майданах ростуть дерева, а побіч артезійська криниця, з якої все тече вода, побіч водопійло для домашніх звірят. Велике, довге село Муталіп має 600 хав і шість мечетів (святинь) зі стрункими мінаретами. Вуличками поперечні перетинають село. Зараз за селом два великі цвинтарі, а дальше пасовиця з гарно прикрашеними артезійськими криницями та коритами.

Оригінально уладжена гостинна кімната у сільській хаті. Під деревляними стінами природної краски. На долівці розстелені тростинові мати, а на них мягкі чорні подушки. Це й усе. Віконцем, що виходить до сіней, цікаві члени родини (мущини) дивляться, як поводиться гість. Я привитався щиро з годжею (себто магометанським священиком) і найближчою родиною господаря, що була в кімнаті. Я найшовся в клопоті, коли ввічливими словами „буйрун, буйрун" (прошу) і відповідними жестами просили мене сісти. Я мимоволі забув, що серед Турків, що це, що мені дивним виглядає, для них є природне. Тому я інстинктовно став розглядатися за кріслом, а потім відразу незручно сів на подушці, підібгавши під себе ноги. Принесли воду, щоби вмити руки. З гарного цинового збанка ляли воду на руки над прикрашеною циновою чашею, прикритою також прикрашеним, вигнутим, діркованим верхом (магометанський звичай велить усувати сперед очей брудну воду). Не забракло мила та чистого рушника. Вмив собі руки й господар; він, як той, що гостив, сів напроти мене. Годжа поважно присівся на маті під протилежною стіною. Інші стояли або прикучували. Накриття з голови не здіймали.

Вечером подали на низькім, круглім столі з металевим блятом. Уся посудинна металева. На сковороді смажені яйця, на тарілках накраяний пшеничний разовий хліб, квасна салатка з квашеної ріпи, пілав (риж із мясом баранячим), йогурт (квасне буйволяче молоко), вкінці чорна кава. Їмо в двійку з господарем. Інші приглядаються та очима й руками заохочують мене, щоби я їв сміливіше й більше. Їли ми самособою з одної миски, ешницю набираємо хлібом, а інші страви додатково принесеними чистими деревляними ложками. В хаті чистенько, страви подають ввічливо, так що воно зробить на чужинця приємне враження.

Найбільше враження зробило на мене, коли поважний годжа в чорнім, широкім плащі, що сягає майже по кістки, в темнім фезі на голові, обвиненім білою хусткою, розложив на маті „молитвенник" (килимок), який взяв із вікна, здіймив шкарпитки та станувши босою ногою на краю „молитвенника", відправляв серед тиші приписану вечірню молитву. Щойно тепер запримітив я, що споміж усіх присутніх я один був у черевиках. Я хотів здіймати, та Турки не згодилися.

Гостинний господар і його родина не хотіли й чути, щоби я покинув їх не переночувавши. Та коли я настоював, що власник готелю може затривожитися, що сталося зі мною, Турки приготовили „арбу" (сільський віз на чотирох колесах із простокутною низькою скринею, прикрашеною малюнками на зовнішніх стінах), вистелену гунькою (баранцею) та подушками.

Іншим разом пізнав я недалеко від Бруси село Есебей. Було воно зовсім інакше ніж Муталіп. Домики поверхові прилягають до себе, вікна гаремових кімнат закратовані до половини деревляними листвами. Посеред села зупинилися ми біля каварні, прикрашеної великою альтаною та прилягаючою фонтаною. Окружили нас зараз селяни та стали частувати кавою, чаєм і папіросками, а не приймали в заміну почастунків від „гостей". Село Есебей, як і вся околиця, багате, бо потопає в садах і городах, що є джерелом великих доходів.

Один господар мав аж 40 гектарів саду, дбайливо вдержуваного. В саді росте переважно айва*), бресквині, каштани, а рівночасно плянтації кавунів і іншої городовини. Той господар запросив нас до себе. На подвірі в шопі купи айви та шнури сушених на зиму каштанів. Дім поверховий, складався з чотирох кімнат, на долі кухня та великий гол на поверсі, засипаний качанами кукурузи та кавунами. Я бачив лише горішню мужеську частину хати, переповну яблочним запахом, китиць айви, що звисають зпід стелі. В обох кімнатах, спальній та гостинній, під стінами плюшом вибивані канапи, а при столах сильні крісла. В спальні вигідне мосяжне ліжко, в гостинній кімнаті круглий стіл, гарна комода та велика шафа, крім того килими на землі та стінах, фіранки або портієри на вікнах, сволок на стелі, посередині прикрашений круглою різьбою. Принесли воду, щоби вмити руки, а потім господар і його свояк подали сир, смажені бресквині, кавуни, хліб, вкінці каву та чай.

Підчас гостини з очей господаря пробивалося характеристичне для Турків задоволення, що міг погостити гостя, ще до того з далекої чужої країни. На дорогу дали мені найгарніщий, який був, кавун і я відїхав до Бруси, повен одушевлення для культури турецького селянина-огородника.

Та не всюди в Туреччині живеться селянам так добре. Згадані два села лежать в урожайній околиці.

*) Айва (Cydonia vulgaris) — кдвс. Інші українські назви: пигва, гдуля, гунь, журавинник, квіт, кормоша. Дерево або кущ, високий на 2¼—5 метрів. Росте здичіла на Кримі, а в південній Україні плекають її по городах: напр. у Таврії. Овочі похожі на яблока або грушки, жовті наче цитрина, покриті зеленим пушком. Овочі в смаку гіркувато-квасковаті. Роблять з них мармоляду (джем). З насіння роблять в аптиках клеєк проти катару легенів і кашлю.

СОЛЕНІ ДІТИ.

Солення було одним із найдавніших способів переховувати поживу. Приписували солі прикмети скріплюючі й охоронюючі від зіпсуття. Відси повстав на Сході звичай, що новонароджені діти купали в солоній воді або таки солили. „Не вмили тебе в воді, не витерли сіллю!" Каже пророк Езихиїл і тим дає зрозуміти, що при народженні занедбали потрібних звичаїв. Досі ще той звичай задержався в Вірменії. Мілкою кухонною сіллю посипають усе тіло немовляти, головнож фалди та рівці шкіри. Щойно за три години купають дитину в чистій теплій воді. Потомки старинних Греків також посипають немовлята сіллю, а в Малій Азії верховинці держать немовля в солі 24 годиних, щоби загартувати шкіру. Часто трапляється, що немовля наслідком за сильного подразнення шкіри дістає конвульсій та вмирає, а звичайно виходить із тієї солоної купелі червоне, наче зварений рак. У Німеччині, головнож у надренських провінціях, є звичай, що новонародженій дитині сиплять сіль за вуха, на язик або роблять торбинку з паперу, дають до неї соли та кладуть у пелинки. Це, мовляв, запевняє дитині розум і охороняє перед злим духом.

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(80)



Фон Гарбен, Лепус та Кабуло бігли першими й за скрутами рівних підземель відбилися від інших втікачів з арени цирку. Вони скоро опинилися на подвірю, в далекій закутині ніби забутого двору. Все тут було в руїнах, бо здавалося тут давно вже не жили люди, або все було зруйноване ворогами. Перебігаючи з одного куща до другого й ховаючись за високими деревами, щоб не стрінути когось непотрібно, вони йшли в глибину саду.

Тут вони натрапили на дім, що також здавався вже давно залишеним та запустілим. Двері його скрипіли на ретязях, бо були незамкнені, а вітер гойдав їх то в одну то в другу сторону. Всі три обережно ввійшли через ті двері до сіней. Тут вони побачили драбину на горище. Заглянули в першу кімнату з сіней, але нічого не чули. Здавалося, що не було живого духа тут. В другу половину дому не дивилися, бо до них були міцно замкнені двері з сіней.

На предложення Лепуса всі забралися на горище. „Ми тут зачекаємо до темноти", говорив Лепус. „В темноті знайдемо дальший шлях, а тут нас ніхто не знайде й шукати не буде". Всі три поклалися на горищу, вичікуючи темноти. Коли наступила темнота й вони вже готові були злізти з горища, щоб іти далі, вони почули, що хтось стукає до вікна в домі. Це був невідомий юнак. На стук його наблизився до вікна з лямпою раб, але вікна не відімкнув.

Коли раб пішов десь геть від вікна, юнак просунув свою руку через розбиту шибу, старанючись відімкнути вікно. Знову зявився раб. Юнак пояснив йому, що він знає всі секрети цього дому й що він прийшов з цидулкою до Фавонії. Тоді раб знову пішов геть, а юнак почав чекати біля вікна, яке він встиг відчинити. З кущів вималювалося дві тіни людських постатей, які слідкували за юнаком. Вони були кремезні, в одязі воїнів.